

JUSTIITSMINISTEERIUM

Kristiina Alliksaar
Kultuuriministeerium
min@kul.ee

Teie 16.05.2024
Meie 01.07.2024

nr 1-12/623-1
nr 10-4/4259-2

Meediavabaduse määruse kohaldamine

Austatud minister

Kultuuriministeerium palus oma 16.05.2024 kirjas nr 1-12/623-1 hinnata Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (edaspidi meediavabaduse määrus) mõju Justiitsministeeriumi valitsemisala õigusaktidele. Anname valdkondade kaupa ülevaate meie esialgse analüüsi tulemustest.

1. Kriminaalmenetlus

Justiitsministeeriumi hinnangul võib olla vajalik kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) muutmine põhjusel, et kehtivas seaduses ei ole sätestatud meediavabaduse määruse artikli 4 lõikes 3 sätestatud piiravaid tingimusi. Määruse artikli 4 lõige 4 võimaldab teha erandeid ja rakendada loetletud meetmeid tingimusel, et see on ette nähtud liidu või riigisisese õigusega. KrMS-s hetkel aga selliseid erisusi ei sätestata. Hetkel kasutab kriminaalmenetluse seadustik (KrMS) mõistet „ajakirjanduslikul eesmärgil informatsiooni töötlev isik“. Sama mõistet kasutab ka kehtiv meediateenuste seadus. Sellega seoses kerkib küsimus, et kas ja kuivõrd vastab see mõiste meediavabaduse määruses sätestatud „meediateenuse osutaja“ mõistele. Sellest omakorda sõltub, kas KrMS-s sätestatud mõistet on vaja muuta või mitte. **Eesti õiguses ei ole hetkel ette nähtud meediavabaduse määruse artikli 4 lõikes 3 sätestatud tagatise erinevate piiravate meetmete kohaldamise kohta. Sellega seoses on meil küsimus, kas Kultuuriministeerium kui meediavabaduse määruse ülevõtmise eest vastutav asutus plaanib sellega seoses ka meediateenuste seadust või muid eriseadusi täiendada?** Leiame, et siin oleks vajalik üldisem lähenemine, kuna meediavabaduse määruses sätestatud erandid ning meetmete kohaldamine puudutavad nii KrMS-i kui ka julgeolekuasutuste seadust. Oleme valmis arutama koostöös KuM-ga võimalikke seadusemuudatusi.

2. Halduskohtumenetlus

Justiitsministeerium ei näe vajadust teha muudatusi halduskohtumenetluse seadustikus. Justiitsministeerium on esitanud 23.01.2023 meediavabaduse määruse eelnõule ettepanekud, kus ei toetatud algselt meediavabaduse määruse eelnõus olevat kohtuvälise kaebemehhanismi loomist. Vastu võetud meediavabaduse määrus enam sellist eraldi kaebemehhanismi ette ei näe ning kaebuse esitamisel saab lähtuda Eesti õiguses olemasolevast kaebekorrast (vaide esitamine ning kaebus halduskohtule).

3. Mõju kohtute tegevusele

Saame eeldada, et mõju kohtumenetlusele on ja saab olema väike. Ajakirjanike ja meediamajade vastu suunatud hagisid ja kaebusi on ka praegu kohtutes üksikuid aastas. Meediavabaduse määruses sätestatu pinnalt me ei näe, et niisuguseid kohtuasju võiks tekkida hulgas, mis mõjutaksid oluliselt kohtutute koormust. Üksikud kohtuasjad ei mõjuta kohtunike koormust.

4. Äriregister

Suur-Ameerika 1 / 10122 Tallinn / +372 620 8100 / info@just.ee / www.just.ee
Registrikood 70000898

Justiitsministeerium analüüsis võimalust täita meediavabaduse määruse art 6 lg 1 ja 2 nõudeid e-äriregistri kaudu.

1. **Art 6 lg 1 p a: juriidiline nimi või juriidilised nimed ja kontaktandmed** - andmed on äriregistri (ÄR) andmed. Selleks peaks äriregistrisse lisama võimaluse sellistele ettevõtjatele ennast süsteemis ära märkida ja välja kuvada. Alternatiiv oleks ka, et ÄR saab need andmed otse EMTAK koodist ehk Kultuuriministeerium on eelnevalt määranud EMTAK koodid, mis sinna alla kuuluvad. Andmete uuendamise intervall oleks sellisel juhul kord aastas seoses majandusaasta aruannete esitamisega. Teine alternatiiv oleks, et Kultuuriministeerium ise tuvastab need ettevõtted ja saadab info e-äriregistrile, kes andmed lisab, kuvab välja ja andmete uuendus sõltuks info uuendamise sagedusest.
2. **Art 6 lg 1 p b ja c: otsese või kaudse omaniku andmed ning tegeliku kasusaaja andmed:** üldiselt hõlmab see reeglina juhtorganeid, osaluse omajaid ja tegelikke kasusaajaid - riigil tuleks siinkohal kasutada maksimaalselt juba olemasolevaid andmeid (äriregister, EVK, tegelike kasusaajate register), et ettevõtjate halduskoormus tarbetult ei suureneks.
3. **Art 6 lg 1 p d: riiklikuks reklaamiks eraldatud aastane kogusumma** – seda infot oleks võimalik seostada majandusaasta aruannete esitamise kohustusega (teatud ettevõtjad peavad ka neid andmeid aruandes kajastama). Majandusaasta aruannete sisu reguleerimisel soovitame konsulteerida ka Rahandusministeeriumiga.

Kokkuvõtteks soovitame küsida minimaalselt andmeid ettevõtjalt ning kasutada maksimaalselt riigil juba olemasolevaid andmeid. Üldiselt tähendaks see kahte lähtekohta. Esiteks, direktiivis loetletud info avalikustamiseks kohustatud ettevõtjaid eristatakse EMTAK koodi järgi, mis uueneks iga majandusaasta aruandega kord aastas, ning summad, mis saadakse reklaamiks, tuleb deklareerida majandusaasta aruande esitamisega samas sammus, kui süsteem tuvastab, et ettevõtja kuulub EMTAKi koodi põhjal vastavasse kategooriasse. Kordame veelkord, et eesmärk oleks võimalikult maksimaalselt kasutada ära juba olemasolevaid lahendusi, et ettevõtjaid võimalikult vähe koormata. E-äriregistri lahenduste kasuks otsustamise korral palume võimalikult varakult kaasata koostöösse Justiitsministeerium ja Riigi Infosüsteemide Keskus.

Samas pakume ühe võimalusena, et meediavabaduse määruse artikli 6 lõikes 2 nimetatud riiklikuks meediaomandi andmebaasiks võib põhimõtteliselt olla ka majandustegevuse register (MTR). MSÜS § 8 lg 2 kohaselt on MTR andmekogu, mille ülesanne on võimaldada ettevõtjate ja nende majandustegevuse üle arvestuse pidamist ning järelevalve teostamist. MSÜS § 52 lg 1 ja § 15 nimetatavad MTR-i kantavad majandustegevuse üldandmed. Tegemist on ettevõtja majandustegevust puudutavate üldiste andmetega nagu näiteks ettevõtja nimi ja kontaktandmed, aga samuti tegevusala seadusest tulenev nimetus ning äriseadustiku § 4 lõike 6 alusel kehtestatud klassifikaatori kohane nimetus ja kood jms. MSÜS § 15 lg 1 p 8 jätab MTR kantavate majandustegevuse üldandmete loetelu lahtiseks, võimaldades sellese kanda ka MSÜS-s nimetatamata andmeid, millisteks võivad meie hinnangul olla ka nn meediavabaduse määruse art 6 lg 1 p-des c ja d nimetatud andmed.

5. Andmekaitse

Justiitsministeeriumi hinnangul ei too Euroopa meediavabaduse määruse kohaldamine kaasa vajadust muuta avaliku teabe seadust (AvTS) ega isikuandmete kaitse seadust (IKS), sest meediavabaduse määruse rakendamiseks on võimalik vajalikud muudatused kehtestada ka eriseadustes. Määrus ei mõjuta Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määruses (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) sisalduvaid õigusnorme (vt meediavabaduse määruse art 1 lg 2). Vajadusel oleme valmis tegema Kultuuriministeeriumiga koostööd meediavabaduse määruses sisalduva avalikustamiskohustuste ja andmekogu regulatsiooni kehtestamiseks. Palume siiski kõigepealt nendes küsimustes konsulteerida Kultuuriministeeriumi andmekaitse spetsialistiga.

6. Konkurentsioigus

Meediavabaduse määrusest tulenevalt peavad liikmesriigid mh sätestama oma riigisiseses õiguses materiaalõiguse ja menetlusnormid, mis võimaldavad meediaturu sellist kontsentratsiooni hindamist,

millel võib olla oluline mõju meedia mitmekesisusele ja toimetuste sõltumatusele (meediavabaduse määruse artiklid 22, 23). Olene seda teemat põgusalt käsitlenud äsjase Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsusele tagasisidet andes ning ennekõike meediavabaduse määruse läbirääkimisprotsessis ja Eesti seisukohtade koostamises osaledes. Jääme senise hinnangu juurde: kuna mainitud meediaturu kontsentratsioonide hindamise puhul ei ole tegemist konkurentsiseadusest (KonkS) tuleneva käibepõhise koondumiste kontrolliga, siis oleks antud teema pigem Tarbijakaitse- ja Tehnilise Järelevalve Ameti, mitte Konkurentsiameti pädevuses. Seetõttu ei näe me hetkel otsest vajadust KonkS-i muutmiseks.

Olene seisukohal, et meediakontsentratsioonide kontrolli ühendamine KonkS-i järgse koondumiste kontrolliga on üpris keeruline, kuna meediavabaduse määruse ja KonkS-i eesmärgid on erinevad. See nõuaks põhjalikku täiendavat analüüsi. Konkurentsiameti poolt KonkS-i alusel läbi viidav koondumiste kontroll on mõeldud üksnes konkurentsile kahjulike koondumiste välja sõelumiseks ning sellest tulenev analüüs on ka välja töötatud vastavat eesmärki silmas pidades. Seda kohaldamisala ei muuda mõnel muul eesmärgil (mõju meedia mitmekesisusele ja toimetuste sõltumatusele) toimuv kontroll mõne teise asutuse poolt. Palume siinkohal arvesse võtta Konkurentsiameti 14.06.2024 kirjas nr 1-7/2024/24-031-2 selgitatud.

Kokkuvõttes olene seisukohal, et pigem peaks meediaturu kontsentratsioonide hindamist puudutav olema sätestatud muus seaduses kui KonkS – ilmselt siis meediateenuste seaduses. Selguse huvides võiksid tulevase eelnõu koostajad vältida mõiste „meediaturu koondumine“ kasutamist ja kasutada selle asemel määrusest tulenevat mõistet „meediaturu kontsentratsioon“ või „meediaturu ühinemine“ (äriseadustiku 31. ptk tähenduses). Juhul kui mõne ühinemise puhul saab olema tegemist nii meediaturu kontsentratsiooni kui ka koondumisega, millele kohaldub KonkS-i järgne kontroll, siis eeldatavasti peavad asjaomased ettevõtjad esitama kaks eraldi teadet – TTJA-le ja Konkurentsiametile –, kellest igaüks kontrollib ühinemise lubatavust oma pädevuse piires.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Madis Timpson
Minister

Katariina Kärsten 54440407
Katariina.Karsten@just.ee
Kristi Värk
Marget Pae
Mariann Salomets
Markko Künnapu
Natalia Mäekivi
Signe Talalaev
Silja Tammeorg